

Cần hỗ trợ công tác bảo đảm vệ sinh an toàn thực phẩm tại các chợ đầu mối

Năm 2011, Bộ Công Thương đã tích cực triển khai thực hiện Dự án “Bảo đảm vệ sinh an toàn thực phẩm trong sản xuất, kinh doanh thực phẩm ngành Công Thương” thuộc Chương trình mục tiêu quốc gia Vệ sinh an toàn thực phẩm. Trong số các hạng mục đã thực hiện, phải kể đến là công tác điều tra, khảo sát, đánh giá thực trạng công tác bảo đảm VSATTP tại các chợ đầu mối trên phạm vi toàn quốc.

Chợ đầu mối nông sản thực phẩm Thủ Đức

Sau khi chỉ đạo 24 sở Công Thương có chợ đầu mối xây dựng phiếu điều tra, khảo sát về thực trạng công tác bảo đảm VSATTP tại các chợ đầu mối, các Sở Công Thương đã tổ chức thực hiện và gửi báo cáo kết quả điều tra. Qua báo cáo của các Sở, có thể thấy một bức tranh toàn cảnh về hoạt động của các chợ đầu mối như sau.

1. TÌNH HÌNH PHÁT TRIỂN CHỢ ĐẦU MỐI TRÊN TOÀN QUỐC

Qua khảo sát, tổng số chợ đầu mối của cả nước tính đến ngày 31/12/2011 chỉ có 63 chợ, chiếm tỷ lệ rất nhỏ so với tổng số chợ cả nước hiện nay là gần 8.600 chợ. Các chợ đầu mối này tập trung chủ yếu ở các vùng ven đô, ngoại thành trên 29 tỉnh, thành. Tỉnh có số lượng chợ đầu mối nhiều nhất là Phú Thọ và Đồng Tháp có tới 7 chợ, tiếp đến là tỉnh Hòa Bình hiện có 4 chợ, các tỉnh còn lại chỉ có 1-2 chợ.

Tỷ trọng hàng hóa lưu chuyển qua chợ đầu mối vẫn chiếm tỷ lệ rất cao, trên 40% trong tổng mức lưu chuyển hàng hóa, đa số là các mặt hàng thực phẩm và tiêu dùng. Chợ đầu mối trên cả nước tuy số lượng ít, nhưng lại là nơi phát luồng hàng tới các chợ bán lẻ khác trên địa bàn. Do vậy, việc bảo đảm VSATTP tại chợ đầu mối là một trong những giải pháp hữu hiệu để đảm bảo VSATTP tại các chợ bán lẻ.

2. CƠ SỞ VẬT CHẤT CỦA CHỢ ĐẦU MỐI

Chợ đầu mối đa số là các chợ hạng 1 hoặc hạng 2, tương đương với việc có trên 400 điểm kinh doanh hoặc là có từ 200-400 điểm kinh doanh cố định. Các chợ này cần có diện tích rộng, vị trí thuận lợi cho giao thông, đặc biệt là phải đáp ứng được nhu cầu của xe chở hàng về đường đi, cũng như bãi đỗ, vì lượng hàng hoá vào chợ hàng ngày lớn, lượng luân chuyển đi các chợ bán lẻ khác cũng lớn, đa phần

xe chở hàng là ô tô. Do vậy, chợ đầu mối được xây dựng với diện tích rộng, kiên cố. Đa số các chợ có cơ sở vật chất hiện đại. Đặc biệt là chợ đầu mối Bình Điền tại thành phố Hồ Chí Minh là một trong những chợ hiện đại nhất cả nước và có diện tích lớn, được bố trí thành các khu hàng hợp lý. Thông thường, các gian hàng tại chợ đầu mối phải lớn để đáp ứng nhu cầu của lượng hàng hoá lớn. Qua khảo sát, đa số các chợ đầu mối đều xây thành các nhà lồng với mặt bằng rộng chứ không chia thành các ki ốt nhỏ như các chợ bán lẻ. Các nhà lồng sẽ được phân thành khu vực của từng mặt hàng để dễ dàng cho thương nhân cũng như khách hàng tìm kiếm, hoạt động. Nhà lồng được xây dựng có tường bao quanh và để thoáng, có mái tôn để che mưa nắng, còn khoảng rộng thương nhân có thể bày hàng và đi lại dễ dàng.

Do được xây dựng kiên cố và có quy hoạch, nên hệ thống trang thiết bị phòng cháy chữa cháy, cũng như hệ thống cấp thoát nước tại các chợ đầu mối được trang bị đầy đủ, đặc biệt là các chợ ở các thành phố lớn hay các tỉnh có điều kiện kinh tế như Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh, Đồng Tháp, Hưng Yên, Hải Dương... Còn một số chợ ở các tỉnh vùng cao thì hệ thống chữa cháy và cấp thoát nước còn lạc hậu hoặc không đồng bộ.

3. NGUỒN CUNG ỨNG HÀNG CHỦ YẾU

Các mặt hàng được bày bán trong chợ rất đa dạng, phần lớn là các mặt hàng thủy, hải sản tươi sống, rau củ quả tươi, chưa qua chế biến. Song hầu hết đều không rõ nguồn gốc, xuất xứ của sản phẩm, đặc biệt là các mặt hàng rau, quả, gia súc, gia cầm. Chủ yếu các thương lái gom hàng từ các hộ nông dân sản xuất nhỏ lẻ hoặc tại các trang trại. Việc mua bán còn mang tính chất cổ điển, không có hợp đồng mua bán, cũng không có chứng nhận xuất xứ hàng hóa. Ngay đối với chủ các cơ sở kinh doanh thực phẩm,

Những sạp hàng hoa quả nhìn ngon tươi như thế này, nhưng liệu có đảm bảo được chất lượng VSATTP

cũng không nắm rõ về nguồn gốc các mặt hàng mà họ kinh doanh.

4. TÌNH HÌNH HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC THƯƠNG NHÂN

Chợ đầu mối tập trung chủ yếu tại các vùng ngoại thành, ven đô. Trung bình mỗi chợ có khoảng gần 500 hộ kinh doanh, tương đương với khoảng 3.150 hộ kinh doanh cố định trên cả nước. Ngoài ra còn có hàng nghìn hộ kinh doanh không thường xuyên. Đa số các chợ đầu mối hoạt động vào buổi sáng sớm và buổi chiều, cũng có những chợ hoạt động cả ngày. Thương nhân kinh doanh tại các chợ đầu mối thường đi gom hàng từ buổi chiều rồi đêm trở tới chợ bán, họ bán hàng có doanh số cao hơn các hộ kinh doanh tại các chợ bán lẻ.

Chợ đầu mối không những là nơi tạo việc làm cho hàng nghìn hộ kinh doanh cố định và không cố định tại chợ, mà còn tạo thêm việc làm cho các đội dịch vụ như bảo vệ, vệ sinh môi trường, phòng cháy chữa cháy, bốc vác, chở thuê, trông giữ xe... giải quyết vấn đề việc làm cho xã hội.

5. KIỂM TRA NGUỒN HÀNG VÀO CHỢ

Việc kiểm tra chất lượng nguồn hàng vào chợ đối với mặt hàng thịt heo và thịt gia cầm trên cơ sở kiểm dịch của cơ quan thú y, còn lại các mặt hàng khác chưa thực hiện kiểm tra được, do việc kiểm tra tại gốc chưa thực hiện, còn việc kiểm tra nhanh để phát hiện chất bảo quản và dư lượng thuốc bảo vệ thực vật vượt mức cho phép trong mặt hàng thực phẩm thì chưa được trang bị các thiết bị nên hầu như còn bỏ ngỏ vấn đề này. Tuy nhiên, theo định kỳ hoặc đột xuất đoàn kiểm tra VSATTP của tỉnh tại các địa phương đến kiểm tra, qua đó cũng góp phần tạo thói quen, ý thức tự giác cho các hộ kinh doanh khi sử dụng các chất bảo quản đúng qui định, góp phần đảm bảo sức khỏe và quyền lợi của người tiêu dùng.

Đa số các trang thiết bị của thương nhân kinh doanh hàng thực phẩm tại các chợ đầu mối vẫn còn thô sơ, đơn giản, phục vụ cho việc kinh doanh thực phẩm, không có trang thiết bị kiểm tra nhanh về chất bảo quản và dư lượng thuốc bảo vệ thực vật của sản phẩm.

Qua khảo sát tại 63 chợ đầu mối trên cả nước cho thấy, hầu như các chợ đầu mối đều bất lực trong việc xác định cách thức kiểm tra nguồn hàng thực phẩm vào chợ vì đa phần các mặt hàng kinh doanh tại chợ các thương lái thường tập hợp từ các hộ nông dân sản xuất nhỏ lẻ rồi đem đến các chợ bán, nên nguồn hàng hỗn tạp. Việc mua bán giữa các thương nhân và nông dân mang tính truyền thống, mua đứt, bán đoạn, không có hợp đồng trách nhiệm giữa hai bên, nên rất khó quy trách nhiệm cho các bên, cũng như việc truy tìm nguồn gốc của sản phẩm.

Việt Nam là một trong những nước vẫn đề bảo đảm VSATTP còn kém, chúng ta cần có những chính sách, chiến lược về bảo đảm VSATTP để định hướng cho công tác này. Đồng thời Nhà nước cũng cần nghiên cứu, tìm kiếm cách thức bảo đảm VSATTP nguồn hàng vào chợ. Đây là nhiệm vụ phức tạp nhưng là vấn đề bức xúc mà người tiêu dùng rất quan tâm.

6. TRANG THIẾT BỊ CỦA THƯƠNG NHÂN KINH DOANH HÀNG THỰC PHẨM

Đối với các trang thiết bị để trưng bày hàng hoá như bàn, kệ, tủ lạnh... thì các thương nhân kinh doanh tại các chợ đầu mối có tương đối đầy đủ. Tuy nhiên cũng có một số thương nhân kinh doanh mặt hàng gia súc, gia cầm còn sử dụng các mặt bàn bằng gỗ dễ gây bẩn thịt chưa thật sự hợp với VSATTP, đặc biệt là các hộ kinh doanh tại các chợ ở địa bàn nông thôn hoặc các chợ đầu mối thuộc các tỉnh vùng sâu, vùng xa. Dụng cụ sử dụng để buôn bán chính của các hộ là sạp, thùng đựng hàng đối với các hộ kinh doanh mặt hàng rau, củ, quả; đối với các hộ kinh doanh mặt hàng thịt gia súc, gia cầm dụng cụ đựng hàng là các bàn, tủ lạnh, thùng chứa đựng và bảo quản thịt... Ngoài ra, các hộ kinh doanh này còn có dụng cụ đo lường là cân. Tại một số chợ đầu mối mặt bằng rộng, nhiều hộ kinh doanh không có ki ốt cố định mà họ đỗ xe tại chợ và xe ô tô là phương tiện chở hàng và cũng là dụng cụ chứa đựng hàng hoá. Đặc biệt là với các mặt hàng củ, quả và tại các chợ ở địa bàn ngoại thành, ngoại thị thì việc kinh doanh chủ yếu theo phương thức này.

Nhìn chung trang thiết bị phục vụ cho công tác bảo đảm VSATTP như các loại máy móc, xét thử nhanh, dụng cụ kiểm tra, thuốc thử... chưa có, hoặc chưa được cung cấp đầy đủ. Tại các chợ đầu mối trên phạm vi toàn quốc cũng hầu như không có cán bộ chuyên trách về lĩnh vực này.

Nhà nước cần quan tâm hơn nữa về vấn đề này, cần có các chính sách về nguồn vốn hỗ trợ các chợ trang bị các thiết bị kiểm tra nhanh, hoặc xã hội hoá, nhằm cải thiện tình hình bảo đảm VSATTP tại các chợ đầu mối nói riêng và các chợ nói chung.

DIỄM HẰNG